

— Te kratkočasnice so večinoma dostojne, sem-tertje res šaljive in dovtipne. Kolikor smo opazili, oziral se je gospod izdajatelj na domače razmere. Za otroke seveda ni vsaka šaljivka, ker bi je ne umeli. Ker ljubijo Slovenci zdravo šalo, zato vemo, da jim bo ugajal naš „Šaljivi Slovenec“.

Pesmi. Zložil Simon Jenko. Za tisek priredil Anton Funtek. Ilustracije izvršila J. Kobilica. I. V Ljubljani. Založil Oton Fischer. 1896. Cena v eleg. vez. 1 gld. — Ker ni tu naš namen, da bi govorili o pesniku Jenku, naznanjamo to minijturno izdajo njegovih pesmij s kratko izjavo, da je primerna za pesnika in primerna modernim književnim zahtevam. Prireditelj je dodal pesmam sicer dober življenjepis pesnikov, v katerem pa utegne neka opazka na str. XIII. izvabiti pojasnilo in odgovor, kakoršnega je vredna.

Slovanske knjižnice imamo več novih zvezkov pred seboj. O Pagliaruzzijevih poezijah (44., 45., 48., 49. snop.) bomo govorili pozneje, danes omenjamo snopič 46.: *Ikonija. Srbski spisal Čeda Mijatović. Poslovenil Podravski.* Str. 104. Cena 18 kr. — Dasi je povest jako romantična, vendar nam dobro slika bedno življenje srbskega naroda pod turško vlado. Mati Ikonija izgubi ob turškem napadu svojega sinčka, a ta postane naposled veliki vezir turški, ki dovoli in pomore materi kristijani, da sežida doma krščansko cerkev. Prevod je lahek. — Snopič 47.: *Narodne pripovedke v soških planinah. III.* Str. 96. Cena 18 kr. — Tu je 19 pripovedek, ki so zanimive — kakor smo rekli že o prejšnjih snopičih — in katerih se bo radoval mnog bralec. — Snopič 50—51: *Preko morja. Hrvatski spisal Evgenij Kumičić. Poslovenil A. J. Lovanski.* Str. 128. Cena 18 kr. — Povest nam živahno in na drobno opisuje življenje na otoku Čresu. V pošteno in dobro družino dobé od ribičev prineseno dekletce Anico, katero pozneje vsi domači jako ljubijo, a dobi jo, četudi je visokega rodú, po raznih dogodkih drugi domači sin Tone. Povest je moderne oblike, realistična: prelagaletc je marsikaj dobro zadel, vendar ni oblika vseskozi tako opiljena, kakor bi človek pričakoval.

Zabavna knjižnica za slovensko mladino. Urejuje in izdaje Anton Kosi, učitelj v Središči. V. zvezek. V Ljubljani, 1896. Samozaložba. Natisnila Katol. Tiskarna. 8°. Str. 47. Cena 15 kr. — Največji spis v tem zvezku je Freuensfeldov življenjepis. Druga vsebina je take vrste, kakoršna v prejšnjih zvezkih. Ugajal nam je spisek o svinčniku.

Hrvaška književnost.

Balkan izdal už sudjelovanje mnogo prijateljah sjedinjenja cerkavah Dr. Aleks. pl. Bresčtyensky. Svezak I. Zagreb 1896. — Tako se zove časopis, katerega prvi zvezek, obsegajoč 152

stranij, je izšel nedavno. Dobro bi bilo, da bi se tudi mi Slovenci zanj zanimali, naj si je v prvi vrsti namenjen Srbom, Bolgarjem in Hrvatom „jedinstvu i bratskoj slogi“. Zakaj v njem se razpravljajo vprašanja in nauki, ki so za vse poučni in zanimivi posebno za Slovane, kateri se še tako malo poznamo. V 1. zv. na prvem mestu „Zadaća Balkana“ govori sam urednik o nalogi omenjenega lista. In ta je, da se spoznajo Hrvati, Srbi in Bolgarji v cerkvenih rečeh ter se zbližajo in zedinijo v pravi cerkvi. Zato vse vabi urednik na delo. Nato od str. 9.—16. je pastirsko pismo nadškofa in apostolskega komisarja dr. J. Stadlerja, kateri nam opisuje svoje in Leona XIII. kakor cele katoliške cerkve želje in namene. Razpravlja tu vprašanje o zjedinenju naših bratov Srbov in pravi, da to vprašanje ni politično, temveč versko, zato je ničev strah, da bi kaj srbska narodnost ob tem trpela. Naj ne iščejo jedni kakor drugi — Srbi in Hrvati, kar naj mimogredé omenim, sta samo politični imeni, in če pa isti narod — kaj jih loči, ampak kaj jih družijo. Zato treba napolniti um z znanjem, srce pa z ljubeznijo, pa si podamo roke k zjedinenju. Dostikrat se čita o neki mržnji rimske cerkve do vshodnih obredov. Da temu ni tako, pouči se sleherni lahko iz razprave: „Iz točn i obredi i sveta stolica“ od 17.—32. strani. Od časa razkola do dandanes je bilo veliko papežev, kateri so naravnost zabranjevali preminjati obrede, ter so se trudili le ohraniti „iztočne obrede“, tako papež Leo IX., Inocencij XII., Honorij III. in IV., Inocencij IV., Aleksander IV., Nikola III., Leo X., Klement XI., Pij IV., Gregor XIII., Klemen VIII., Pavel V., kakor jih spominja Benedikt XIV. Iz novejšega časa je pa to dovolj znano. Papeži so prepovedovali duhovnikom, ki so šli od zapada na vshod, dopuščati vernikom, da bi prehajali iz vshodnih obredov na latinske. Prav ljubeznivo in poučno je pisana dr. Bonaventure razprava: „Leo papa XIII. i Antim, patrijarh carigradski.“ Najprej podaje pisatelj v iznimku okrožnico papeževo od l. 1895. raznim verskim ločinkam in Slovanom, nato v prestavi okrožnico carigradskega patrijarha od str. 33.—53.; od strani 33.—109. pa so opombe, v katerih je kratko pa jasno in v krščanski ljubezni povedal pisatelj o splošnih napadih na papeže in odgovor na te napade. Cela razprava je jasno pisana, da jo lahko ume tudi manj učenj posvetnjak. Z zanimanjem sem čital še ne dovršene razgovore: „Putna crtica“ od 110.—119. str. Avgustina Arndta, profesorja kanoničnega prava v Krakovu z Vasiljem, škofom ruske cerkve iz Georgijeva. Pripoveduje se tu o jedinstvu starih liturgij, o njih početku in razvitku. Kakšna je bila liturgija pred četrtim stoletjem in zakaj in kako se je premenila, pride v nadaljevanju. Od str. 131.—143. piše dr. Bonaventura: „Ustrojstvo crkve Isusove za prva

dva veka". Tu pravi, da rad dela za sporazumljenje, in pa da so politiške novine nesposobne za to stvar, ker več škodujejo nego koristijo. Nato pripoveduje, kako se je cerkev širila in kako je morala biti obča (univerzalna), po svoji ideji pa vendar jedina. Jezusova cerkev je hijerarhična, monarhična ter tako ustrojena, da more, najsi je povsod razširjena, biti jedina. Poučen je za vsakega na str. 144.—147.: „Pri pregled istočne crkve u Austro-ugarskoj monarhiji.“ Vshodnih kristijanov vseh skupaj je razven Bošnjakov in Hercegovcev (500 000) v Avstro-ogerski okoli 7.000.000; od teh je več nego 4.000.000 katoličanov, drugi so pa še nezjedinjeni. Nato še sledita dva kratka sestavka: „Crkveni obredi i kršćanski običaji“ in „Autonomija srpsko-pravoslavne crkve u Hrvatskoj i Ugarskoj.“ Iz tega vsakdo razvidi, kako obilna je vsebina in kako potrebno je za Slovane, da se pouče o vprašanih, ki bodo kmalu na dnevnem redu. Knjiga ima lep tisek in papir in stane samo 60 kr. in se dobiva v Zagrebu pri Scholzu Marg. ul. br. 6. Poštarine naj se doda 10 kr.

Fr. S. Lekše.

Maloruska književnost.

(Piše Podravski).

Med ljudstva, ki se čutijo nesrečna po usodi, spadajo v prvi vrsti gotovo Malorusi, ali Rusini, ali Ukrajinci, kakor se imenujejo. Dasi njih zgodovinarji in narodopisci trdijo, da presega število Malorusov celó 20 milijonov (izmed katerih živi 17 mil. v Rusiji, nad tri milijone duš pa v Avstriji), vendar književno delovanje Malorusov ne dosega niti delovanja našega, maloštevilnih Slovencev. Vzroki za to so različni; najvažnejši je bržkone ta, da še velika večina prostega naroda maloruskega ne zna niti čitati ter sploh tiči v takih gmotnih razmerah, da si ne more nabaviti knjig in tudi ne čuti njih potrebe. Drugi, nič manjši, vzrok pa je ta, da stane med Malorusi vse polno židov, ki izkoriščajo ta slovanski rod ob vsaki priliki v svoje sebične namene ter se trudijo pred vsem za razširjanje pogubne „vodke“ (žganjice), ki pa je, kakor znano, velika nasprotnica omiki in izobrazbi. Velika zapreka razvoju maloruske književnosti je tudi ta, da je v Rusiji zabranjeno, mimo leposlovnih, izdajati spise v maloruskem jeziku, češ, da Malorusom lahko zadoščuje v vsem slovstvo velikorusko, katero je tudi vsem pristopno, ker se maloruski jezik itak ne razlikuje mnogo od velikoruskega. Toda naj je temu, kakor hoče, žalostna resnica vendar je, da je malorusko slovstvo v razmeri s številom prebivalstva doslej še jako skromno in drugim slovanskim národom še skoro povsem nepoznano.

Prvi spominiki književnega delovanja nad Dneprom pohajajo iz X. in XI. stoletja, ko je sprejel

krščanstvo knez Vladimir in vse prebivalstvo kijevske zemlje. Nekateri izmed teh spominikov so splošno znani, kakor n. pr. *Letopisee Nestor*, *Paterik pečerski*, ali veleumetna pesem *Slovo o polku Igorjevem*.

V drugi polovici XVII. in v početku XVIII. stoletja je omika in slovstvo malorusko stalo že na dokaj visoki stopinji, toda jezik, ki se je rabil v knjigi, razlikoval se je takrat popolnoma od jezika národovega. Pisatelji maloruski so rabili v svojih spisih neko mešanico iz jezikov cerkveno-slovenskega, rusinskega in poljskega. Dramatični pisatelji Teofan Prokopovič, Jurij Koniski, Dovgalevski in drugi, so sicer jeli uvajati v slovstvo živi národni jezik, ki bi bil umetnega gotovo kmalu izpodrinil, toda zgodilo se je drugače; malorusko slovstvo je zaspalo za dolgo časa.

Ko sta cvetla omika in slovstvo na južnem Ruskem, t. j. v Malorusiji, bila je v ozemlju velikoruskem, čegar središče je bila Moskva, omika še na kaj nizki stopinji. Polagoma se je širila od juga proti severu, učenjaki so se hoté ali nehoté preselili na sever; in zato so oslabele učne moči na jugu. Kijevska akademija, glavno ognjišče vede in slovstva maloruskega, izgubljala je svoj pomen in se premenila naposled v preprosto semenišče.

Ob času, ko je bilo skromno malorusko slovstvo še skoro popolnoma zakopano, vzbujali so se različni narodje slovanski, kar ni bilo brez upliva na Maloruse. Oče novega maloruskega slovstva je Ivan Kotljarevski, rojen v Poltavi 1769. l. in umrl ravno tam 1838. l. Bil je sin ubožnih staršev; učil se je v duhovskem semenišču in, dokončavši učenje, postal učitelj pri neki bogati rodbini. Živé na deželi je videl vsak dan od blizu ubožstvo, tlačanstvo in nevednost tlačenege naroda ter čutil neobhodno potrebo, razsvetliti vsaj z nekaterimi žarki to črno temo. Toda kakó? Odgojen v semenišču, je poznal slovstvena dela svojih prednikov; pa bržkone tudi on ni bil prost predsodkov, da se sme národni jezik rabiti v knjigi samó tedaj, kadar se predstavljajo čitatelju smešne strani prostakov. Sklenil pa je prevésti Virgilijevo „Eneido“ na maloruski jezik, načrtavši v njej slike žalostnega položaja ukrajinskega. Ne hoteč dražiti gospóde, marveč hoteč obrniti pozornost na bédno kmečkega prebivalstva, izbral je humoristično obliko; vendar pa opažamo tudi skozi smeh solze in boleost zaradi usode njegovega národa.

„Eneide“ prve tri knjige so bile natisnjene prvikrat 1798. l., toda ta natisek je bil kmalu razprodan, zakaj že 1808. l. je izšel novi natisek, pomnožen s prevodom treh naslednjih knjig. Od onega časa do danes je bila „Eneida“ z drugimi spisi Kotljarevskega natisnjena že 22 krat. Poleg „Eneide“ je Kotljarevski napisal še dramatično igro „Natalka-Poltavka“ in vodelil „Moskal Čarivnik“